

Posouzení druhého návrhu LČR, s. p. na zajištění ochrany EVL Soutok – Podluží formou maloplošných zvláště chráněných území (z dubna 2019)

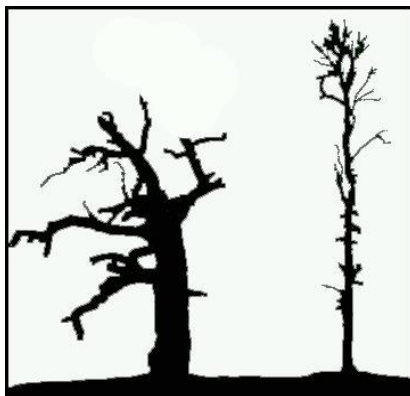
1. Úvod

Oblast Soutoku představuje unikátní krajinu na dolním toku řek Moravy a Dyje a svými přírodními hodnotami je výjimečná v evropském měřítku. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (dále jen „AOPK ČR“) trvale považuje za optimální formu zajištění ochrany tohoto rozsáhlého území vyhlášení chráněné krajinné oblasti. Z mezirezortního připomínkového řízení k novele nařízení vlády č. 318/2013 Sb. vyplynul požadavek na zpracování alternativního návrhu zajištění ochrany EVL Soutok – Podluží, a to formou soustavy maloplošných zvláště chráněných území („MZCHÚ“). AOPK ČR tento alternativní návrh vypracovala a zaslala Ministerstvu životního prostředí (dále jen „MŽP“) dopisem č. j. 13234/SOPK/14 ze dne 3. prosince 2014 (tento návrh je v dokumentu dále popisován jako návrh AOPK ČR soustavy MZCHÚ). V dopise AOPK ČR porovnála variantu CHKO a variantu soustavy MZCHÚ a uvedla, jakým problémům se u soustavy MZCHÚ (oproti CHKO) nelze vyhnout. Přesto byla soustava MZCHÚ navržena tak, aby pokryla alespoň část přírodovědně nejceněnějších lokalit v oblasti soutoku řek Moravy a Dyje. Následně AOPK ČR na základě zadání MŽP po předchozím projednání rozsahu MZCHÚ, zpracovala a na MŽP odevzdala záměr na vyhlášení NPR Lanžhotské pralesy (listopad 2018) a záměr na vyhlášení NPP Soutok (březen 2019). Oba tyto dokumenty obsahují popis přírodních podmínek i rámcový popis opatření, které povedou k zajištění ochrany zvláště chráněných a významných druhů, a to až na úroveň jednotlivých porostních skupin.

Lesy ČR, s. p., LZ Židlochovice (dále jen „LČR“), zpracovaly v dubnu 2017 oponentní návrh soustavy MZCHÚ. AOPK ČR byla Ministerstvem životního prostředí požádána o zhodnocení tohoto návrhu, zda je z hlediska požadavku na zachování či obnovení stavu předmětu ochrany v EVL Soutok – Podluží tento návrh dostatečný, resp. v čem lze ve světle již existujícího návrhu AOPK ČR spatřovat jeho nedostatečnost a z jakého důvodu. Posouzení k tomuto návrhu vypracovala AOPK ČR v červnu 2017. V dubnu 2019 vypracovaly LČR další návrh soustavy MZCHÚ, ke kterému se vztahuje toto hodnocení.

Nutnost účelné a funkční ochrany území Soutoku jako jednoho z druhově nejbohatších území střední Evropy nabývá na významu také v souvislosti s dramatickým úbytkem hmyzu v naší krajině, který už přestal být jen pocitem několika entomologů, ale je podložen novými vědeckými studiemi. Ačkoliv se o všech možných příčinách tohoto stavu i nadále diskutuje a jde patrně o synergické působení mnoha faktorů, základní příčinu lze nepochybně spatřovat ve změnách, kterými prošla kulturní krajina Evropy za posledních cca 100 let.

Současný způsob hospodaření není s to zabránit dalšímu poklesu biodiverzity území ani v případě jeho „kosmetických“ úprav v podobě ponechávání vyššího počtu výstavků, omezení celoplošné přípravy povrchu/půdy nebo prosvětlování vybraných porostních okrajů. Návrhy MZCHÚ, zpracované AOPK ČR (nNPP Soutok) navrhnou hlubší změnu způsobu hospodaření, která kromě produkce dřeva zohledňuje také biotopové nároky „lesních“ předmětů ochrany a jejich vazbu na světlé porosty a mohutné, nízko zavětvené duby jako nositele nejvýznamnější části biodiverzity této skupiny živočichů.

Výňatek z „Metodiky o druhově bohaté (světlé) lesy“ - certifikovaná metodika, 2016:

At' organismy světlých lesů mizejí rychleji nebo pomaleji, jejich dlouhodobé šance na přežití nejsou vysoké. Rychlé změny krajiny vytvoří tzv. extinkční dluh. Organismy na změny prostředí reagují se zpožděním, takže

ani výrazné snížení rozlohy stanoviště nevede k okamžitému poklesu biodiverzity. Druhy ubývají postupně, až nakonec zmizí docela. Hmyz ubývá rychleji, rostliny pomaleji. Ale dříve či později bude extinkční dluh „splacen“ a pokles rozlohy stanoviště si tak nakonec vybere svou daň. Rychlý a výrazný pokles rozlohy světlých lesů vytvořil obrovský extinkční dluh. Zbývající plocha řídkých lesů proto dnes hostí bohatší faunu a flóru, než může i při zachování současného stavu dlouhodobě udržet.

Les je navíc ekosystém se značnou setrvačností. Změny hospodaření se tak mohou projevit s velkým zpožděním. Z Pálavy tak teprve v 80. a 90. letech 20. století zmizely typické druhy světlých lesů jako hnědásek osikový nebo okáč jílkový, přestože hospodaření, které řídké lesy udržovalo, bylo opuštěno asi o půl století dříve. Podobně například krasec dubový, který se vyvíjí v tvrdém, mrtvém dřevě starých dubů, dosud žije v NPR Ranšpurk, přestože lesní pastva, která umožňovala takovým stromům vyrůst, byla ukončena kolem roku 1870. Většina dubů už je po smrti, ale krasec dubový zatím ještě má k dispozici zdroje, jimž dala vzniknout lesní pastva před 150 lety.

Pro biodiverzitu světlých lesů proto výhled do budoucnosti není vůbec optimistický ani v případě, že by se stal zázrak a z Česka už nezmizel ani hektar řídkého lesa. Jedinou možností, jak se vyhnout úplnému „splacení extinkčního dluhu“ a udržet co největší část přírodní rozmanitosti vázané na světlé lesy, je proto zásadní a co nejrychlejší zvětšení jejich rozlohy světlých lesů. Za úspěch by se dalo považovat, kdyby se to podařilo alespoň v chráněných územích.

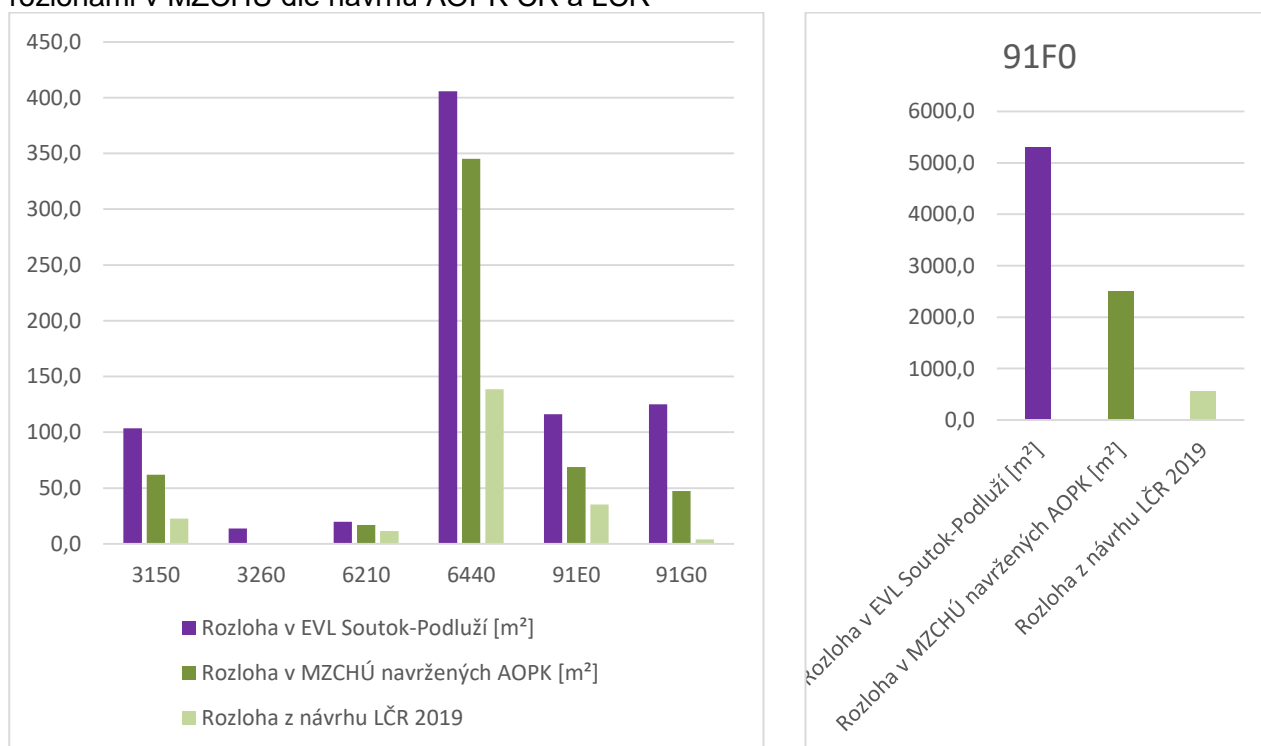
2. Zajištění ochrany stanovišť

Tabulka č. 1: Předměty ochrany EVL Soutok – Podluží (11 stanovišť)

Kód	Název
3130	Oligotrofní až mezotrofní stojaté vody nížinného až subalpínského stupně kontinentální a alpínské oblasti a horských poloh a jiných oblastí, s vegetací tříd <i>Littorelletea uniflorae</i> nebo <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
3150	Přirozené eutrofní vodní nádrže s vegetací typu <i>Magnopotamion</i> nebo <i>Hydrocharition</i>
3260	Nížinné až horské vodní toky s vegetací svazů <i>Ranunculion fluitantis</i> a <i>Callitricho-Batrachion</i>
3270	Bahnité břehy řek s vegetací svazů <i>Chenopodion rubri</i> p.p. a <i>Bidention</i> p.p.
6210	Polopřirozené suché trávníky a facie křovin na vápnatých podložích (<i>Festuco-Brometalia</i>)
6410	Bezkolencové louky na vápnatých, rašelinných nebo hlinito-jílovitých půdách (<i>Molinion caeruleae</i>)
6430	Vlhkomilná vysokobylinná lemová společenstva nížin a horského až alpínskému stupně
6440	Nivní louky říčních údolí svazu <i>Cnidion dubii</i>
91E0	Smíšené jasanovo-olšové lužní lesy temperátní a boreální Evropy (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
91F0	Smíšené lužní lesy s dubem letním (<i>Quercus robur</i>), jilmem vazem (<i>Ulmus laevis</i>), j. habrolistým (<i>U. minor</i>), jasanem ztepilým (<i>Fraxinus excelsior</i>) nebo j. úzkolistým (<i>F. angustifolia</i>) podél velkých řek atlantské a středoevropské provincie (<i>Ulmion minoris</i>)
91G0	Panonské dubohabřiny

AOPK ČR provedla porovnání rozloh stanovištních předmětů ochrany v EVL Soutok-Podluží s jejich rozlohami v MZCHÚ dle návrhů AOPK ČR a LČR, viz graf č. 1 a tabulka č. 2 níže.

Graf č. 1: Porovnání rozloh [ha] stanovištních předmětů ochrany v EVL Soutok – Podluží s jejich rozlohami v MZCHÚ dle návrhů AOPK ČR a LČR

Stanoviště 6430, 3270, 6410 a 3130, která mají rozlohu v EVL < 2 ha, nejsou zobrazena. Stanoviště 91F0 je kvůli měřítku v samostatném grafu.

Všechny stanovištní předměty ochrany jsou návrhem AOPK ČR pokryty maloplošnou zvláštní územní ochranou jen částečně. Nejvyšší procentuální pokrytí mají nelesní stanoviště 6210 a 6440. Plošně nejrozsáhlejší lesní stanoviště 91F0 je pokryto sotva z poloviny. Návrh LČR zajišťuje pokrytí všech stanovištních předmětů ochrany EVL ještě výrazně méně. U stanoviště 91F0 je to pouze zlomek jejich celkové rozlohy v EVL (z celkové rozlohy v EVL, která činí 5299,7 ha, je

návrhem LČR pokryto 557,5 ha), lesní stanoviště 91G0 je oproti minulému návrhu LČR (2017) pokryto alespoň částečně (z celkových 125 ha je návrhem LČR pokryto 3,8 ha).

Tabulka č. 2: Rozlohy a procentuální pokrytí ochrany stanovištních předmětů ochrany EVL Soutok – Podluží formou MZCHÚ dle návrhů AOPK ČR a LČR

Kód stanoviště	Rozloha v EVL Soutok-Podluží [ha]	Rozloha v MZCHÚ navržených AOPK ČR [ha]	Rozloha z návrhu LČR 2019 [ha]	Rozloha v MZCHÚ navržených LČR 2017 [m ²]	Rozloha v MZCHÚ navržených AOPK ČR [%]	Rozloha v MZCHÚ navržených LČR 2019 [%]
3130	1,9	1,9	0,5055	0,0	100,0	26,0
3150	103,7	62,0	22,5029	10,1	59,8	21,7
3260	13,8	0,6	0,2134	0,0	4,1	1,5
3270	0,2	0,0	0,0000	0,0	0,0	0,0
6210	19,8	16,8	11,5466	4,3	84,9	58,3
6410	0,3	0,0	0,0000	0,0	10,8	0,0
6430	0,0	0,0	0,0000	0,0	0,0	0,0
6440	405,8	345,1	138,4286	80,5	85,0	34,1
91E0	116,1	68,8	35,2364	15,0	59,3	30,4
91F0	5299,7	2499,5	557,5376	227,4	47,2	10,5
91G0	125,0	47,3	3,8327	0,1	37,8	3,1
Celkem	6086,4	3042,0	769,8037	337,4	50,0	12,6

Pozn.: Jde o celkovou plochu obou návrhů, tj. včetně stávajících ZCHÚ; zdroj dat: aktualizovaná vrstva mapování biotopů.

Celkem by návrh AOPK ČR zajistil maloplošnou územní ochranu přesně polovině rozlohy stanovištních předmětů ochrany EVL. V případě návrhu LČR se jedná o necelých 13% území EVL. Z lesních porostů je v současnosti již cca 75 ha chráněno jako NPR Ranšpurk, NPR Cahnov – Soutok, PR Skařiny a PR Stibůrkovská jezera. LČR tedy navrhuje nově (návrh 2019) k ochraně pouze 521 ha lesa. Vzhledem k tomu, že samotná lesní stanoviště jsou předmětem ochrany EVL (stanoviště 91F0, 91E0 a 91G0) a zaujímají v celé EVL rozlohu více než 5540 ha, představuje navrhovaná ochrana lesních stanovišť méně než 10 % rozlohy, což považuje AOPK ČR za nedostatečné zejména za předpokladu, že na zbývajícím území EVL nedojde k zásadním změnám lesního hospodaření. Pro zajištění komplexního fungování ekosystémů a snížení okrajového efektu je nezbytné, aby byla tato stanoviště chráněna v dostatečné rozloze i celistvosti. Úzce s tím souvisí nároky velkého množství ohrožených druhů, které jsou na tyto porosty vázány. Jejich požadavky, které jsou klíčovým faktorem určujícím nezbytnost rozsahu lesních stanovišť, jsou podrobně popsány v kap. 2. Zajištění ochrany druhů, a to včetně potřebných hospodářských a managementových opatření.

Území EVL Soutok - Podluží představuje jedinečný komplex také nelesní vegetace nivní krajiny, přestože tato je zastoupena plošně poměrně výrazně méně než lesní vegetace. Současná podoba těchto ekosystémů s mimořádnou druhovou diverzitou vznikla spolupůsobením přírodních, zejména fluvialních procesů a dlouhodobou hospodářskou činností člověka. Část těchto biotopů vyžaduje pro dlouhodobou udržitelnost, případně zlepšení stavu, specifický management.

Jde především o principy údržby luční vegetace, a to zejm.:

- diverzifikaci režimu údržby podle typu vegetace (různé intervaly sečí)
- obhospodařování luk přizpůsobit výskytu řady druhů hmyzu, obojživelníků a ptáků (šetrné sečení bezprostředního okolí tůní, nepokosené pásy nebo mozaiková seč)

Ani doplněný návrh LČR nadále nezahrnuje některé významné plochy reprezentativního výskytu stanovišť 6410 a 6440, např. část luk u Pohanska v lokalitě Černá jezera anebo větší část Lánských luk.

Návrh LČR rovněž nezohledňuje lokality specifických a maloplošných biotopů – M2.3 Vegetace obnažených den teplých oblastí (stanoviště 3130), např. Dědavá šterkovna, kde se tato vegetace objevuje v reprezentativní podobě:

- na lokalitách obnažených den bránit sukcesí odstraňováním vysokých bylin či dřevin, popřípadě mechanickým narušováním drnu a obnažením půdního povrchu (především Košárské louky, Dědavá šterkovna, rameno U Pašeráka)

Zhodnocení zastoupení jednotlivých kategorií MZCHÚ

Dále, vedle posouzení rozloh, se AOPK ČR zabývala také porovnáním zařazení jednotlivých ploch do příslušných kategorií MZCHÚ – viz přehledné srovnání v tabulce 3 níže. Návrh AOPK ČR pro kategorie rezervace řadí jádrové porosty, kde se počítá z většiny s ponecháním samovolnému vývoji nebo pouze s omezenými cílenými zásahy, pro kategorie památka jsou navrženy plochy, kde se počítá s trvalým hospodařením uzpůsobeným zachování dlouhodobých podmínek pro předmětné druhy a stanoviště (blíže viz dále v textu a také na MŽP předané návrhy plánů péče o nNPP Soutok a nNPR Lanžhotské pralesy, které byly také předány LČR jako podklad pro připravovaný LHP). Z návrhu LČR není zřejmé, zda byly při návrzích uplatněny stejné principy.

Tabulka č. 3: Rozlohy MZCHÚ dle návrhu AOPK ČR a návrhu LČR

Navržená kategorie	Rozloha dle návrhu AOPK ČR (ha)	Rozloha dle návrhu LČR 2019 (ha)
NPR	451	186
NPP	3105	704
PR	29	45
PP	517	242
Celkem	4102	1178

V rozlohách navržených lokalit jsou započítány i rozlohy v současnosti existujících MZCHÚ (NPR Cahnov-Soutok /15,0 ha/, NPR Ranšpurk /20,4 ha/, PR Stibůrkovská jezera /28,9 ha/ a PR Skařiny /5,5 ha/).

**Rozloha lokalit dle návrhu LČR je uváděna podle digitalizované vrstvy MZCHÚ vymezených v návrhu LČR.*

Z porovnání návrhů AOPK ČR a LČR (tabulky č. 3) je patrné, že návrh LČR zahrnuje v rámci nNPP pouze část území, které je tvořeno převážně loukami. Dále LČR do návrhu nNPP zahrnuje také lokality Dlouhý hrúd, Pajdové Kúty, Soutok nebo Kladnické struhy. Tato území by však vzhledem ke svému charakteru a cílům ochrany měla být chráněna v kategorii NPR a buď ponechána bez zásahu, nebo obhospodařována v režimu přírodě blízkého lesa s trvalým extenzivním managementem pro podporu biodiverzity (podrobněji viz příslušný návrh plánu péče pro NPR Lanžhotské pralesy). Vzhledem k omezené migraci některých druhů by při realizaci návrhu LČR došlo k úbytku vhodných stanovišť a znemožnění komunikace jednotlivými lokálními populacemi.

Porovnání způsobů hospodaření navrhovaných v plánech péče o NPR Lanžhotské pralesy a NPP Soutok s navrhovanou kategorizací LČR potvrzují předpoklad, že návrh LČR při zařazování porostů do jednotlivých kategorií určených dle vlastností porostů a výskytu druhů nerespektuje stejný přístup a vyvstávají tak otázky o zamýšleném managementu.

Podrobněji se zabýváme oblastmi, které AOPK ČR navrhla do národních kategorií (zejména nNPP), protože z pohledu ochrany přírody patří do skupiny nejhodnotnějších lokalit v rámci EVL a současně aktivní management, obsažený v návrhu AOPK ČR, je v návrhu LČR víceméně zcela ignorován. Pro ilustraci tabulka č. 4 uvádí přehled rámcových směrnic hospodaření v nNPP Soutok navržených AOPK ČR pro typy porostů (určených dle druhového složení, věku a charakteristického hospodaření). Tabulka č. 5 dále srovnává, kolik porostů z návrhu AOPK ČR na vyhlášení NPP Soutok je zahrnuto v návrhu LČR v kategorii NPP. Z této tabulky je patrné, že LČR (za předpokladu, že uvažují o stejném managementu v kategorii NPP jako AOPK ČR) navrhuje aktivní hospodaření v porostech se zastoupením DB nad 50% v celkovém rozsahu 3,17 ha, přičemž pouze 0,41 ha porostů je starší 80 let a mělo by vstoupit v následujícím decéniu do věku,

kdy má být zahájena obnova (ostatní porosty vybrané LČR jsou v druhém věkovém stupni na 2,76 ha). AOPK ČR (v návrhu PIP o NPP Soutok) na základě charakteristických vlastností porostů (zastoupení DB 50+) a výskytu ZCHD ale klasifikuje celkem 990,5 ha porostů jako porosty vhodné pro management ve prospěch ZCHD vázaných na světlé lesy, z čehož by mělo více než 210 ha vstoupit do obnovy. Je tedy zřejmé, že rozsáhlé plochy porostů vymezených AOPK ČR, avšak nepokrytých návrhem LČR, budou nadále obhospodařovány standardními postupy (vedoucími ke ztrátě biodiverzity) jako doposud.

Tabulka č. 4: Základní charakteristiky hospodaření z návrhu NPP podle AOPK ČR

RSH	Název	Celková plocha dle RSH (ha)*	obmýtl	obnovní doba	ponechání výstavků	výchova
1	Dubové porosty (zastoupení DB nad 50 %)	210,09	160	60	20-30/1ha	intenzita 25% /biokoridory
2	Smíšené porosty s DB (zastoupení DB 11 – 49 % + převážně dřeviny PDS)	256,49	140	40	10/1ha	intenzita 25% /biokoridory
3	Ostatní porosty tvrdých listnatých dřevin se zastoupením DB do 10 %.	295,42	90	20	10/1ha	intenzita 25% /biokoridory
4	Porosty měkkých listnatých dřevin (zastoupení TP, VR nebo OL nad 50 %).	42,97	40-100	20	10/1ha	intenzita 25% /biokoridory
5	Porosty s nepůvodními druhy dřevin	10,02	90	20	10/1ha	intenzita 25% /biokoridory

RSH = rámcová směrnice hospodaření

* Porosty vstupující do obnovy

Tabulka č. 5: NPP Soutok dle návrhu AOPK ČR – zařazení jednotlivých porostů v návrhu LČR

Porovnání návrhu NPP Soutok dle AOPK a návrhu NPP Soutok dle LČR												
Věkový stupeň	RSH1		RSH2		RSH3		RSH4		RSH5		Celkový součet	
	AOPK	LČR	AOPK	LČR	AOPK	LČR	AOPK	LČR	AOPK	LČR	AOPK	LČR
1	29,13	0	14,99	0	36,71	0	1,97	1,12		0	82,8	1,12
2	201,6	2,76	26,45	0	45,94	0	28,26	0	3,22	0	305,5	2,76
3	175,8	0	6,56	0	38,33	0	9,04	0	22,61	0	252,35	0
4	79,2	0	15,69	0	24,6	0	3,71	8,24	11,98	0	135,18	8,24
5	106,2	0	5,87	0	3,53	0	9,18	2,48	1,72	0	126,49	2,48
6	81,08	0	6,32	0	14,99	1,32	25,23	0	0	0	127,62	1,32
7	12,54	0	20,58	0	25,23	0	3,04	1,4	0,4	0	61,79	1,4
8	2,91	0	20,8	0,02	52,19	4,89	1,81	0	4,28	0	81,99	4,91
9	83,53	0	103,2	0	86,92	0,19	0	0	2,38	0	276,05	0,19
10	2,72	0	35,15	0	42,27	0	0	0	1,68	0	81,82	0
11	1,19	0	39	0	8,62	0	0	0	0	0	48,81	0
12	4,5	0	23,12	0	10,98	0,02	0	0	0	0	38,6	0,02
13	40,59	0,41	31,52	0	19,78	0	0	0	0,16	0	92,05	0,41
14	70,26	0	108,5	0	17,12	0	0	0	0,88	0	196,76	0
15	29,38	0	36,72	0,37	17,11	0	0	0	0,64	0	83,85	0,37
16	44,05		38,14		26,37	0	0	0	0	0	108,56	0
17	25,81		18,49		14,06	0	0	0	0	0	58,36	0
Celkem*	990,5	3,17	551,1	0,39	484,8	6,42	82,24	13,24	49,95	0	2158,58	23,22
Porosty v obnově**	210,1	0,41	256,5	0,37	295,4	5,1	42,97	12,12	10,02	0	814,99	18

RSH = rámcová směrnice hospodaření

*Výměra všech porostů v NPP dle návrhu AOPK a návrhu LČR

**Výměra porostů vstupujících do obnovy (dle obmýtl a obnovní doby uvedené v plánu péče o nNPP Soutok)

Naopak LČR zařadily do kategorie NPP porosty, které by díky svému charakteru měly být zařazeny do kategorie NPR s velmi limitovanými lesnickými zásahy. Velkou část z návrhu LČR v kategorii NPP tvoří např. lokalita Kladnické struhy, která je ovšem v návrhu AOPK ČR součástí nNPR Lanžhotské pralesy.

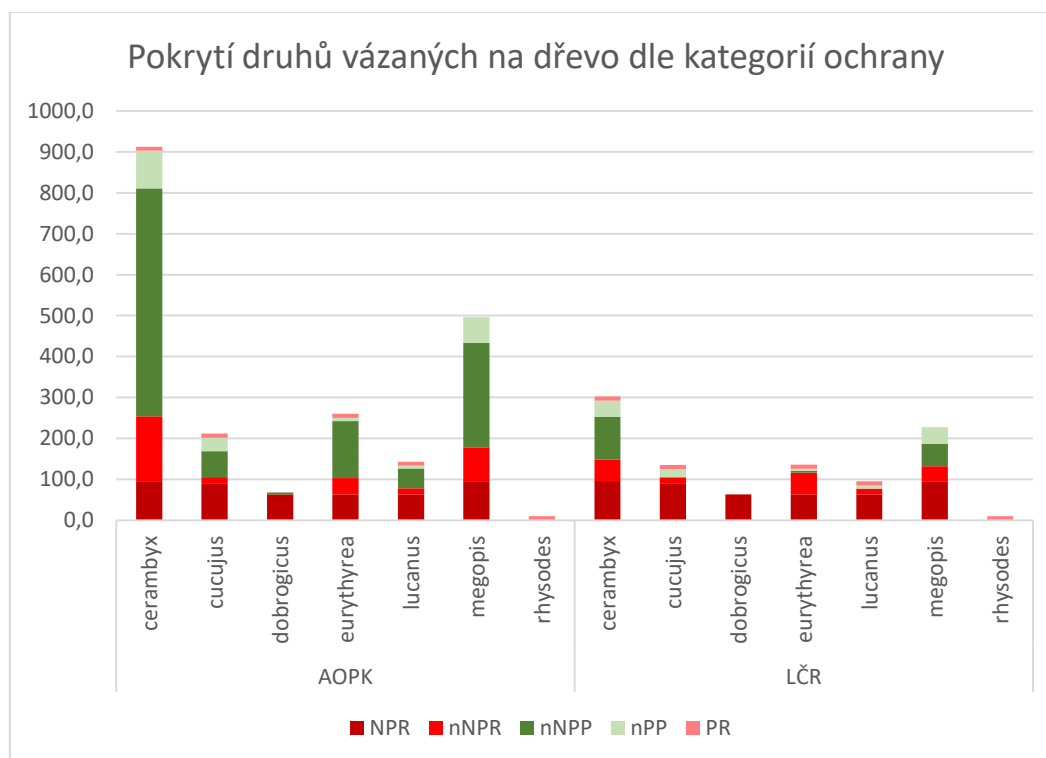
3. Zajištění ochrany druhů

Návrhem LČR nelze dle názoru AOPK ČR dostatečně zajistit ochranu předmětů ochrany EVL ani dalších zvláště chráněných a vzácných druhů, které zde mají buď jediné místo výskytu v rámci ČR nebo je tato EVL težištěm jejich výskytu v ČR. V současnosti je z území znám výskyt celkem 83 zvláště chráněných druhů bezobratlých a 769 druhů bezobratlých z červeného seznamu (Laštůvka a kol, 2016). Pokud by zbytek území zůstal v základní ochraně, lze jen stěží zajistit adekvátní ochranu významných fenoménů. Druhovú ochrana pokrývá pouze stávající osídlené biotopy, pro zajištění kontinuální nabídky atraktivních stanovišť je však prakticky nevyužitelná, navíc se vztahuje pouze na zvláště chráněné druhy. Návrh AOPK ČR vychází z koncentrací výskytů předmětů ochrany a dalších významných fenoménů (zvláště chráněné druhy – viz např. Hauck et al. 2015, druhy červeného seznamu) a zohledňuje různé nároky předmětů ochrany EVL, resp. navrhovaných MZCHÚ kategorizací NPR/NPP/PR/PP. Předměty ochrany rezervací byly vybírány s ohledem na upřednostnění převážně bezzásahového režimu (ptáci, některé „pralesní“ druhy hmyzu), zatímco předměty ochrany navrhovaných památek budou druhy, které naopak vyžadují často intenzivní management (druhy vázané především na světlé lesy a bezlesí). Z grafu uvedeného níže je patrné, nakolik postihují návrhy AOPK ČR a LČR současně zmapovaný výskyt (Hauck et al. 2015) předmětů ochrany a dalších saproxylických druhů.

Saproxylické druhy hmyzu a jejich vazba na lesní hospodaření

Pro jednotlivé druhy je nutné také uvažovat o kategorii ZCHÚ, která je pro tyto druhy nevhodnější. Z grafu je patrné, jak jednotlivé návrhy reflektují potřeby aktivního managementu pro předměty ochrany. Jestliže AOPK ČR navrhuje pro větší část porostů s výskytem tesaříka obrovského aktivní management v kategorii NPP, LČR naopak zhruba polovinu jeho lokalit zařadily do NPR, kde se aktivní management nepředpokládá. To potvrzuje domněnku, že návrh LČR se nezaobírá způsobem hospodaření z pohledu zajištění ochrany přírodních hodnot, ale pouze vymezuje jednotlivá území.

Graf č. 2:

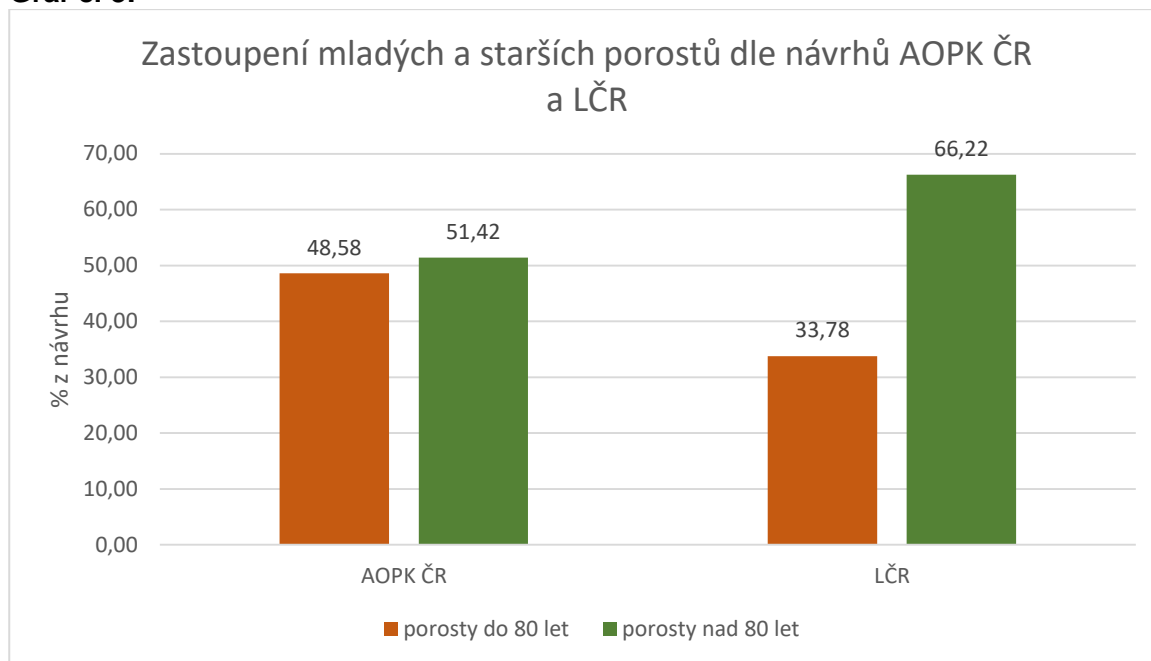

Vysvětlivky:

cerambyx – tesařík obrovský, cucujus – lesák rumělkový, dobrogricus – čolek dunajský, eurythyrea – krásek dubový, lucanus – roháč obecný, megopis – tesařík drsnorohý, rhyssodes – rýhovec pralesní

Větší rozloha lesních porostů je nutná nejenom k ochraně stanovišť aktuálně osídlených předměty ochrany (PřO), ale také k zajištění kontinuální nabídky porostů atraktivních pro tyto PřO (porosty nejsou atraktivní po nepřetržitou dobu, podléhají fyzickému vývoji a určité dynamice prostředí). Věková struktura lesních porostů v návrzích AOPK ČR a LČR se výrazně liší. Zatímco v návrhu AOPK ČR je zastoupení porostů do 80 let a nad 80 let věku prakticky rovnocenné, v návrhu LČR výrazně převažují porosty nad 80 let (přes 66%).

Graf č. 3:

Specifické (a často diametrálně odlišné) nároky různých předmětů ochrany a dalších významných druhů neumožňují na omezeném prostoru, tvořeném víceméně stejnověkým porostem nastavit vhodný management s ohledem na kontinuitu stanoviště (viz přehled vybraných druhů saproxylického hmyzu níže).

V návrhu AOPK ČR je poměr mladších a starších porostů vyrovnaný, což umožňuje zajistit kontinuitu vhodných stanovišť i do budoucna účelovým hospodařením, jež bude vytvářet charakteristické podmínky pro přežití PřO. Současné lesnické hospodaření vede ke vzniku stinných porostů a stromy v nich mají nevhodný habitus z pohledu PřO. Obnova porostů pak probíhá na velkých plochách, které jsou zalesněny a v průběhu dvou desetiletí vytvářejí husté neprostupné porosty, jež se stávají bariérou pro komunikaci mezi jednotlivými lokálními populacemi. Následná výchova mladých porostů a porostů ve středním věku se soustředí výhradně na vytváření ekonomicky hodnotných sortimentů (stromy s rovným, průběžným kmenem) s maximálním zakmeněním. Porosty v plném zakmenění jsou však pro světlo milné předměty ochrany nevyhovující, druhy jako tesařík obrovský, roháč obecný nebo páchník hnědý jsou z takových porostů schopné využívat pouze jejich okraje.

Stromy s průběžnými kmeny navíc nejsou vhodnými adepty na výstavky. Oproti stromům s nízkou založenou korunou hůře odolávají stresu vzniklému při náhlém oslunění po smýcení okolního porostu. Současnou praxi ponechávání výstavků tak musíme chápat jako nutné provizorium. Situace si vyžaduje koncepčnější a dlouhodobě udržitelné řešení, které musí spočívat v dílčích změnách dosavadního způsobu hospodaření – to lze prosadit pouze za předpokladu vzniku takové soustavy MZCHÚ, která umožní pracovat s dostatečným množstvím porostů v různých věkových stupních a různého druhového složení (zdaleka ne všechny významné druhy jsou vázány výhradně na duby). Návrh LČR nezajistí, s ohledem na malou rozlohu a nízké zastoupení mladých a středněvěkových porostů, dlouhodobé přežití a prosperitu populací PřO a dalších vzácných druhů. Z výše uvedeného vyplývá, že pokud území zůstane v základní ochraně, bude obhospodařováno stejným způsobem jako doposud a populace předmětů ochrany a dalších zvláště chráněných druhů budou vymírat. Současný relativně hojný výskyt některých PřO (např. tesařík obrovský) a

dalších zvláště chráněných druhů je výsledkem vysokého zastoupení starých porostů. Nevyrovnaná věková struktura (převaha starých porostů) v kombinaci se současnými způsoby hospodaření (2 ha obnovní seče, příprava půdy pro zalesnění, obnovní bloky, výchovné zásahy) povede v následujících deceniích k rapidnímu poklesu populačních početností PŘO a ryze ekonomicky motivovaný způsob zakládání porostů a jejich následné výchovy nepovede ke kontinuální a dostatečné nabídce atraktivních biotopů.

Při zachování současného způsobu hospodaření nelze zajistit prosperitu populací předmětů ochrany EVL ani navrhovaných ZCHÚ (CHKO, NPR, NPP). V mnoha případech je naopak nutné počítat s dramatickým poklesem početnosti jejich populací a zvýšením rizika jejich úplného vymizení z oblasti ve středně – či dlouhodobém horizontu, a to jak u druhů již dnes vzácných, tak i u těch, které jsou mj. i díky přítomnosti posledních zbytků starých porostů z období před zavedením stávajícího produkčního způsobu hospodaření, relativně početné (např. kriticky ohrožený krasec dubový).

Z hlediska udržení biodiverzity území je problematická většina stávajících lesnických činností – od zakládání porostů (např. frézování pasek, hustý spon sazenic) přes způsoby výchovy mladých porostů (např. cílené odstraňování jedinců s vhodným habitem – obrostlíků a obecně nízká intenzita zásahů s cílem dosáhnout maximálního zakmenění) až po způsob obnovy porostu prostřednictvím holých sečí na dvouhektarových holinách. Na minimální úspěšnosti přirozené obnovy porostů se nepochybně podílí také způsob jejich (jednorázové) obnovy bez prosvětlování. Ale i v tomto území existují výjimky – přirozená obnova dubu se např. zdařila v porostu, který byl prosvětlený přirozeně, a dalším postupným prosvětlováním se podařilo zajistit porost bez nutnosti umělé obnovy. Současný způsob hospodaření však neumožňuje její využití na větších plochách.

Nároky na prostředí a příčiny ohrožení vybraných druhů živočichů:

- 1. lesák rumělkový (*Cucujus cinnaberinus*)** - silně ohrožený druh (vyhláška č. 395/1992 Sb.), předmět ochrany EVL
 - druh vázaný přednostně na odumírající a mrtvé dřeviny měkkého luhu
 - ohrožen je nedostatkem mrtvého dřeva (čerstvě odumřelého, s hniječím lýkem) a jeho přílišným zastíněním
 - míru ohrožení zvyšuje selektivní odstraňování odumírajících a mrtvých stromů z porostů; dřevo topolů, vrb a dalších dřevin měkkého luhu je navíc z porostů často selektivně odstraňováno ještě předtím, než strom začne být pro lesáka atraktivní, protože jejich dřevo je hůře zpeněžitelné
 - návrh LČR zahrnuje minimální rozlohu odpovídajícího biotopu (měkké luhy), populaci lesáka rumělkového nepomohou ani plánované topolové výsadby (v místech, kde se nedaří zalesňování dřevinami tvrdého luhu) - topoly v takových porostech budou káceny ve věku, kdy ještě nenabízejí vhodné prostředí
- 2. tesařík obrovský (*Cerambyx cerdo*)** - silně ohrožený druh (vyhláška č. 395/1992 Sb.), předmět ochrany EVL
 - druh vázaný výhradně na živé osluněné duby, na lokalitě vyhledává stromy nejstarší/nejmohutnější z dostupných
 - v EVL Soutok - Podluží je v současnosti vázaný především na solitérní duby na loukách, tyto stromy však hromadně odumírají a nové výsadby se stanou pro druh atraktivními až za mnoho desítek let; druh ochotně osidluje i ponechávané výstavky, které jsou však s ohledem na nevhodný habitus (štíhlé stromy, vysoko založená koruna) náchylné k rychlejšímu odumření vlivem stresu z náhlého oslunění i samotného osídlení stromu tesaříkem
 - návrh LČR neumožňuje (s ohledem na nízké zastoupení mladších a středněvěkových porostů) zajistit druhu efektivní ochranu s výhledem do budoucna, populaci nelze zajistit dlouhodobou prosperitu pouze novými výsadbami dubů na bezlesí (nelze pominout riziko, vyplývající z neznámé mortality výsadeb v budoucnu - nevíme, kolik z vysázených dubů se dožije "dospělosti", překlenutí období akutního nedostatku vhodných stromů pouze prostřednictvím výstavků je rovněž problematické vzhledem k jejich nízkému počtu a opět riziku odumírání),

prosperitu předmětu ochrany lze zajistit pouze cílenými (nikoliv plošnými) lesnickými zásahy v porostech středního a mladšího věku

- k situaci tesařika obrovského v EVL Miklín, Čížek (2014) uvádějí: "*Změnu prostorové struktury lesa v oblasti Soutoku, vedoucí od otevřených k zapojeným lesům, dokládá analýza na základě historických a současných leteckých snímků. Zatímco v roce 1938 byl podíl lesů s otevřeným zápojem (open woodlands) 40,1% a lesů zapojených (closed forest) 50,8%, v roce 2009 pokles podíl lesů s otevřeným zápojem na pouhých 5,7 % a výrazně se zvýšil podíl lesů zapojených (79,4%). Během tohoto období také poklesl počet solitérních stromů na loukách z 362 na 213. Během posledních dvou decenií byly také zaznamenány výrazné změny ve věkové struktuře. Dospělé porosty (starší 100 let) pokrývaly v roce 1990 polovinu oblasti, kdežto v roce 2009 to bylo již jenom jedna čtvrtina. Staré porosty tak byly nahrazeny porosty mladými (do 50 let). Vzrostl podíl porostů ve věku 0-10 let (15,6%) a ve věku 11-20 let (10,8%). Ještě výraznější změny pak byly zaznamenány na Tvrdonicku, kde bylo během posledních čtyř decenií vykáceno 52,8% porostů. Dopad výše uvedených změn na biotu otevřených lesních stanovišť je velmi škodlivý. Rozsáhlé území otevřených lesů bylo fragmentováno na malé izolované lokality, což zapříčinilo i fragmentaci populací druhů, které jsou vázány na tato stanoviště. Takový pokles biotopů spolu se zhoršením jejich kvality (vysoké zastínění "dospělých" porostů) musí zákonitě vytvořit enormní extinkční dluh."*

3. **páchník hnědý** (*Osmoderma eremita* s.l.) - silně ohrožený druh (vyhláška č. 395/1992 Sb.), předmět ochrany EVL - prioritní druh

- druh vázaný na velké dutiny v dosud živých osluněných listnatých stromech; takové stromy v EVL nachází buďto na loukách (dožívající solitery) nebo ve zbytcích řídkých lesů (jinde v ČR také ve vrbovácích, selských lesích s ořezávanými stromy, parcích, alejích apod.)
- současný výskyt v lesních porostech ve většině případů dokládá, že strom v minulosti rostl v řídkém zápoji (nízké mohutné stromy s nízkou založenou korunou), případně na louce
- druh je, vzhledem ke své velmi omezené mobilitě, mimořádně citlivý na fragmentaci stanovišť a úbytek vhodných stromů na lokalitě (v nevelké vzdálenosti od osídleného stromu musí být dostatek dalších, které mohou jeho úlohu převzít ve chvíli, kdy osídlený strom odumře; takových "adeptů" však musí být násobně více než stromů osídlených, vhodná dutina totiž musí splňovat řadu parametrů - velikost, vlhkost, množství trouchu apod. a pravděpodobnost vzniku takové dutiny v okolí osídleného stromu je nízká)
- jeho výskyt v EVL je již dnes ostrůvkovitý (více např. v soliterech na Lánských loukách a ve světlejších porostech v severní části obory Soutok, na Tvrdonicku nebo na jihu Soutoku téměř chybí)
- z výše uvedených důvodů je žádoucí, aby MZCHÚ pokrývala většinu dnes známých lokalit výskytu a aby byl v jejich okolí nastolen odpovídající management porostů (cílený zásah ve prospěch oslunění vhodných adeptů, vytváření koridorů propojujících jednotlivé lokality atp.); tuto podmínku efektivní ochrany zbytkových populací páchníka naplňuje návrh AOPK, nikoliv však návrh LČR; za současné situace (tj. základní ochrana) není pravděpodobné, že by LČR obdobné zásahy prováděly na vlastní náklady (a např. pro PPK-B by obdobné zásahy ve větším měřítku nebyly financovatelné)

4. **roháč obecný** (*Lucanus cervus*) - ohrožený druh (vyhláška č. 395/1992 Sb.), evropsky významný druh

- druh vázaný na mrtvé dřevo listnatých stromů v pokročilém stupni rozkladu (trouchnivé dřevo), zároveň preferuje porosty prosvětlené (prohřívání půda je důležitá pro larvy roháče), základním předpokladem pro existenci dlouhodobě prosperující populace je tak světlý les s dostatkem mrtvého dřeva
- v EVL je nyní rozšířen sice plošně, nicméně ostrůvkovitě, zevnitř hustých porostů byl vytlačen k jejich okrajům, kde nachází vhodnější světlostní podmínky (rozloha využitelného biotopu tím pádem výrazně klesá, s izolovaností populací roste i pravděpodobnost jejich vymření)
- druhu neprospívá ani současná praxe povrchové přípravy půdy v EVL (hloubková zde byla zakázána), při níž jsou (teoreticky) pařezy frézovány do úrovně terénu, ve skutečnosti často několik cm pod úroveň; snižuje se tak zásoba mrtvého dřeva a urychluje se tlení podzemní části pařezů; pouhé ponechávání většího množství nefrézovaných pařezů při těžbách situaci řeší jen zdánlivě - samice roháčů do čerstvých pařezů nekladou (důvodem je vysoký obsah ligninu v

čerstvém dřevě - to se stává pro larvy využitelným až po určité době, kdy dojde v důsledku napadení dřeva houbami k enzymatickému štěpení ligninu na jednodušší sloučeniny, Tochtermann 1992), s odrůstáním nových kultur pak dochází k zastínění půdy (a pařezů)

- problematičtější je i současná praxe obnovních bloků v oboře Soutok (vylovení vlivu zvěře z velkých ploch výrazně podporuje zarůstání porostů ve spodní etáži, což vede k zastínění povrchu půdy)
- z výše uvedeného jsou zřejmé důvody, proč roháč obecný vymizel z mnoha oblastí ČR a v ostatních je na ústupu - současné hospodaření v lesích druhu nevyhovuje (nedostatek světla a mrtvého dřeva) a vytlačuje ho do náhradních stanovišť, jako jsou parky nebo aleje, EVL Soutok - Podluží v tomto směru není výjimkou, pro lesy EVL opět platí, že s výhledem do budoucna se již tak omezená plocha atraktivních biotopů dále sníží s ohledem na nevyrovnanou věkovou strukturu porostů
- návrh LČR postihuje z velké části vhodné biotopy (tvrdý luh s bohatým zastoupením dubu), problémem je opět výrazná převaha starých porostů (66%) a v případě roháče taky nedostatečná plocha a izolovanost jednotlivých lokalit (omezená mobilita samic roháčů, které téměř nelétají) - v takové soustavě MZCHÚ není možné zaručit dlouhodobé přežití a prosperitu populací roháče obecného

5. **tesařík alpský** (*Rosalia alpina*) - kriticky ohrožený druh (vyhláška č. 395/1992 Sb.), evropsky významný druh

- pro ČR unikátní nížinná populace tesaříka alpského, objevená nedávno
- živnou rostlinou je zde převážně javor babyka (85% nálezů), larva se vyvíjí v mrtvém dřevě kmenů a silnějších větví (mohutnější dimenze dřeva umožňují vývoj více generací brouků v jednom kusu), narozdíl od většiny výše zmíněných druhů nevyhledává dřevo na přímém slunci, t. alpskému vyhovuje zastínění (babyka roste v EVL především ve spodní etáži)
- Čížek et al. (2015) k problematice ochrany jediné nížinné populace tesaříka alpského uvádí následující: "*V nížinách tesařík alpský vyhledává bohatě strukturované porosty s dostatkem živných dřevin, plochy mimo dosah intenzivního hospodaření, ale i okraje pasek a světliny. Ochrana by měla spočívat v ponechávání mrtvého dřeva – především jilmů a javorů – na osídlených lokalitách i mimo ně. K tomu v luzích mohou posloužit i bezzásahová území. Na pasekách kde jsou jako výstavky ponechávány hlavně duby, je žádoucí ponechávat ve skupinách pod nimi i starší babyky a jilmy. Klíčové je ale vytvořit dostatečnou zásobu ořezávaných stromů, které by mohly udržovat stabilní jádro populace tesaříka alpského v oblasti. Hlavním problémem je nedostatečná zákonná ochrana území. Méně než 1% lesů je v rámci EVL Soutok-Podluží zařazeno do maloplošných chráněných území. Tento problém dále umocňují velmi intenzivní těžby.*"

6. **klínatka rohatá** (*Ophiogomphus cecilia*) – silně ohrožený druh (vyhláška č. 395/1992 Sb.), předmět ochrany EVL

- Klínatka rohatá se vyvíjí v čistých nebo málo znečištěných potocích, říčkách a řekách s písčitém nebo štěrkovým dnem se slabou vrstvou detritu a přírodními nebo přírodě blízkými břehy. Populace vytváří v tocích o šířce od deseti do několika desítek metrů. Larvy žijí na dně v pomaleji proudících úsecích, často se částečně zahrabávají.
- návrh LČR nezahrnuje všechny důležité biotopy tohoto druhu (např. říčka Kyjovka necelé 4 km, z toho ovšem na více než polovině úseku je zahrnut pouze jeden břeh). Návrh AOPK ČR naopak zahrnuje levou stranu řeky Dyje, tedy neregulovanou část s přírodě blízkými břehy, a říčku Kyjovku (cca 10 km z jejího toku), které jsou biotopem tohoto druhu.
- oproti návrhu LČR tak návrh AOPK ČR umožňuje lépe ovlivňovat případné vodohospodářské úpravy toku a to jak ve smyslu omezení negativních zásahů do přirozených koryt tak ve smyslu aktivního managementu ve prospěch tohoto druhu s využitím k tomu určených finančních nástrojů

Výše zmíněné platí také pro **drska menšího** (*Zingel streber*) a **drska většího** (*Zingel zingel*). Stejně tak návrh AOPK ČR zahrnuje téměř celý dolní úsek řeky Dyje, který je biotopem dalšího předmětu ochrany **ostruchy křivočaré** (*Pelecus cultratus*).

7. **čolek velký** (*Triturus cristatus* s.l.) v území EVL **čolek dunajský** (*Triturus dobrogicus*) – silně ohrožený, předmět ochrany EVL

- Typický obyvatel větších a hlubších vodních nádrží jak přirozeného, tak i umělého původu. Žije především v rybnících, jezírkách v lomech a pískovnách, tůních, vzácněji i v zatopených příkopech, závlahových kanálech. Část populace čolka dunajského zimuje ve vodě, část v suchozemském prostředí. V oblasti je čolek rozšířen roztroušeně a jednotlivé populace jsou izolované (což zvyšuje pravděpodobnost lokální extinkce).

- návrh AOPK ČR postihuje rozsáhlé území a tudíž i s větší pravděpodobností postihne podstatnou část populace. Vhodným managementem vodních ploch a kanálů lze obnovit komunikaci mezi jednotlivými populacemi. K tomu by mělo napomáhat i lesní hospodaření v navrhovaných MZCHÚ. Současná praxe přípravy plochy před zalesněním, kdy je na obnovované pasece frézovaná nadzemní část dřevin a potěžeby zbytky v okolí vodních ploch vede k destrukci biotopů využívaných jako zimoviště a k usmrcování jedinců, což může mít negativní dopad na vitalitu již dnes nepočtených populací. Při současném režimu hospodaření v území se základní ochranou nelze předpokládat, že návrh LČR může efektivně chránit tento předmět ochrany.

Využívání nástrojů ochrany přírody (finančních i regulačních) je efektivnější ve zvláště chráněných územích, než v územích se základní ochranou. Proto návrh AOPK ČR, který je výrazně rozsáhlejší oproti návrhu LČR, umožní efektivnější ochranu populací dalších předmětů ochrany: **svinutec tenký** (*Anisus vorticulus*), **bolen dravý** (*Aspius aspius*), **kuňka ohnivá** (*Bombina bombina*), **bobr evropský** (*Castor fiber*), **sekavec** (*Cobitis taenia*), **hrouzek běloploutvý** (*Gobio albipinnatus*), **ježdík dunajský** (*Gymnocephalus baloni*), **ježdík žlutý** (*Gymnocephalus schraetseri*), **vydra říční** (*Lutra lutra*), **ohniváček černočárny** (*Lycaena dispar*), **piskoř pruhovaný** (*Misgurnus fossilis*), **hořavka duhová** (*Rhodeus sericeus amarus*), **velevrub tupý** (*Unio crassus*).

Návrh AOPK ČR oproti návrhu LČR postihuje daleko více vodních toků, kanálů, slepých ramen a tůní. Naše schopnost poskytnout adekvátní ochranu druhům a stanovištím vázaným na vodní prostředí je v rozsáhlém komplexu stojatých a tekoucích vodních ploch daleko větší oproti marginální výměře vodních ploch obsažených v návrhu LČR.

Návrh MZCHÚ od AOPK ČR představuje komplexní ochranu území nejen z pohledu předmětů ochrany EVL, ale i z pohledu přírodních fenoménů a jiných významných druhů, které spoluvytvářejí jedinečnost tohoto území. Nejen proto byl do návrhu začleněn v kategorii NPR komplex tvrdého luhu pod názvem Lanžhotské pralesy. Jedná se o disjunktní území zastoupené stanovišti tvrdého (329 ha) a měkkého luhu (9,28 ha). Svým charakterem odpovídají dle nově navrhované kategorizace přirozenosti lesních porostů (Vrška 2016) lesům **přírodě blízkým s trvalým extenzivním managementem pro podporu biodiverzity**, zastoupeny jsou však rovněž lesní porosty klasifikované ve stupni přirozenosti jako „les přírodní“, kde probíhá samovolný vývoj. Z pohledu ochrany přírody jsou hodnotná společenstva tvrdého luhu nížinných řek, kdy jsou porosty se zastoupením DB nad 50 % a starší 80 let. Mladé porosty (do 80 let) se zastoupením DB nad 50 % jsou potenciálně velmi cenné z hlediska kontinuity stanoviště. Porosty jsou mimo to cenné jako významné nocoviště a hnízdiště ptáků bez ohledu na dřevinnou skladbu.

Největší a z pohledu avifauny nevýznamnější komplex tvoří Kladnické struhy. Toto území je prozatím ušetřeno intenzivního lesnického hospodaření. Lokalita je v platném LHP začleněna mezi lokality s bezzásahovým režimem. Za ponechání lokalit samovolnému vývoji jsou hospodařícímu subjektu propláceny náhrady újmy. Díky klidovému režimu a celistvosti území se jedná z ornitologického pohledu o jednu z nejcenějších lokalit na Jižní Moravě. Ve druhém návrhu LČR je tato lokalita navržena v kategorii NPP. Protože návrh LČR žádným způsobem neřeší otázku managementu navržených území, je otázkou, jaká je představa LČR o budoucím managementu NPP – nejspíš obdobně jako dosavadní hospodaření na většině EVL (tj. holoseče s obnovním prvkem 2 ha a ponecháním omezeného počtu výstavků, celoplošná příprava plochy před zalesněním, obnova systémem obnovních bloků s následným dotěžením porostních žeber, používání herbicidů při ochraně kultur...). Lze si lehce domyslet, jak by tato lokalita, která je součástí velkého obnovního bloku, dopadla, pokud by nepoživala (dočasné) ochrany. V této chvíli můžeme jednoznačně konstatovat, že v tomto pohledu je návrh LČR nevyvážený a nereflektuje biologickou hodnotu mnoha lokalit v rámci EVL.

4. Závěr

Nový návrh LČR na zajištění ochrany v EVL Soutok – Podluží je dle názoru AOPK ČR opět obecně nedostatečný a nelze tímto způsobem zajistit ochranu předmětů ochrany EVL ani dalších zvláště chráněných a vzácných druhů, které zde mají buď jediné místo výskytu v rámci ČR nebo je tato EVL težištěm jejich výskytu v ČR, a které dohromady utváří velice hodnotné ekosystémy.

U obou návrhů LČR zcela chybí jakékoli odborné zdůvodnění toho, proč jsou navržena právě taková území právě v takovém rozsahu; zaobírá se výhradně současným výskytem předmětů ochrany EVL a zcela pomíjí jejich přirozený (potenciální) výskyt, kvalitu ekosystému (která je mimo jiné pilířem pro dosažení příznivého stavu), pomíjí jejich potřebnou celistvost a propojenost, a různěvzácné fenomény na lesní stanoviště vázané. Návrh AOPK ČR je naproti tomu zpracován komplexně, vedle předmětů ochrany EVL a PO respektuje také význam stanovišť pro ochranu biodiverzity, pokrývá výskyt většiny vzácných druhů (předměty ochrany, zvláště chráněné druhy, druhy z červených seznamů), bere ohled na funkci a stabilitu ekosystémů.

Zásadním nedostatkem návrhu LČR je nedostatečná plocha pokrytí lokalit zvláštní územní ochranou. Výsledkem by byla fragmentární soustava MZCHÚ ze vzájemně izolovaných ostrůvků (irelevantních z hlediska ochrany metapopulací, přinášejících vysoké riziko extinkcí atd.). Ta by neumožňovala propojení populací druhů, které mají sníženou mobilitu (většina saproxylického hmyzu, např. páchník hnědý). Zároveň by nezahrnovala dostatečné (tzn. nikoli symbolické) množství lesních porostů různých věkových kategorií (tzn. i středněvěkových a mladších) o přiměřené rozloze, které by umožňovaly kontinuitu nabídky vhodných biotopů zejména pro saproxylické druhy hmyzu. Zejména pro tyto druhy je přitom pro zajištění dlouhodobé perspektivy jejich existence nezbytné provádět cílená opatření a usměrňovat způsoby hospodaření na dostatečných propojených plochách. Stávající režim (tj. základní ochrana), ve kterém by dle návrhu LČR zůstala převážná část území obou EVL, tohoto v mnoha ohledech nemůže dosáhnout. Současné lesní hospodaření znamená zásadní problém a riziko pro drtivou většinu našich předmětů ochrany vázaných na les (tedy jejich většiny). Efektivní ochrana biodiverzity Soutoku vyžaduje změny ve způsobu lesního hospodaření a ty nelze zavádět jen bodově na omezených plochách navrhovaných MZCHÚ, ale musí funkčně propojovat místa nynějšího výskytu předmětů ochrany s těmi budoucími.

Návrh LČR nadále nenavrhuje dostatečnou rozlohu lesních porostů pro zařazení v kategorii NPR. Lesní porosty v této kategorii by byly ponechány samovolnému vývoji nebo by byly obhospodařovány trvalým extenzivním managementem pro podporu biodiverzity. Na takové porosty je vázané jiné spektrum biodiverzity území než na lesy, kde jsou cíleny světlomilné druhy. Návrh LČR je v tomto ohledu oproti návrhu AOPK nevyvážený a nezahrnuje některé důležité lokality. Např. jedna z klíčových lokalit, Kladnické struhy, je v něm – na rozdíl od první verze – sice již zahrnuta, ovšem v kategorii NPP.

I upravený návrh LČR nadále opomíjí některé významné plochy reprezentativního výskytu nelesních stanovišť (např. louky u Pohanska) a také lokality specifických a maloplošných biotopů (Dědává štěrkovna).

V neposlední řadě je významná část biodiverzity území vázaná na vodní toky, kanály, slepá ramena a tůň. Schopnost poskytnout adekvátní ochranu druhům a stanovištím vázaným na vodní prostředí v rozsáhlém komplexu stojatých a tekoucích vodních ploch by byla při realizaci návrhu AOPK výrazně větší oproti marginální výměře vodních ploch obsažených v návrhu LČR.

Podotýkáme, že ani návrh soustavy MZCHÚ zpracovaný AOPK není (oproti variantě CHKO) optimálním řešením pro ochranu natolik rozsáhlého území s tolika významnými druhy (jejichž požadavky na prostředí jsou často výrazně rozdílné), jako je Soutok řek Moravy a Dyje – nelze adekvátně zajistit ochranu celé oblasti, problém se zajištěním odborně a koncepčně jednotné správy území, nepřehlednost výkonu státní správy vůči vnějším subjektům, ekonomicky náročné řešení, obtížná interpretovatelnost mozaiky MZCHÚ veřejnosti, zbytečná omezení např. v podobě zákazu vstupu do NPR atp. Toto vyplývá i z četných vyjádření odborné veřejnosti, která obecně vnímá návrh AOPK ČR spíše jako minimalistický, nejmenší přijatelný. Přesto návrh AOPK zajišťuje ochranu předmětů ochrany EVL a dalších významných přírodních fenoménů mnohem komplexněji než návrh LČR.

Za zcela zásadní problém jakékoli analýzy předloženého návrhu navíc považujeme, že neobsahuje vůbec žádné návrhy managementu území navrhovaných k územní ochraně; obsahuje pouze obecné charakteristiky jednotlivých kategorií ZCHÚ podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně

přírody a krajiny. AOPK ČR předložila záměry vyhlášení dvou velkých ZCHÚ (NPR Lanžhotské pralesy a NPP Soutok) spolu s návrhy plánů péče; k dalším ZCHÚ, navrhovaným na území EVL Niva Dyje (NPP Janohrad a Dolní les, NPP Kančí obora a rozšíření NPP Pastvisko) jsou pak požadavky AOPK ČR na budoucí management podrobně uvedeny v podkladech, poskytnutých pro zpracování nového LHP pro LHC Židlochovice na období 2020-2029 (viz dopis č. j. 00208/JM/19 ze dne 30.1.2019), a to ve formě rámcových směrnic hospodaření. Aby bylo možno provést relevantní analýzu – srovnání dvou návrhů, bylo by potřeba je mít zpracované ve srovnatelné míře podrobnosti, tzn. nejen územní vymezení, ale i návrh managementu. Vzhledem ke zjevné plošné nedostatečnosti a výběru lokalit (ani vzdáleně nepokrývajících všechny chráněné fenomény území) by však ani v případě, že by předložený dokument obsahoval i návrh (byť i optimálního) managementu, na jeho celkovém zhodnocení nic zásadního nezměnil.

Dle zkušeností jednání mezi LČR a AOPK ČR, která probíhala v roce 2018, je zjevné, že představy obou subjektů u budoucím managementu území – ať už v jakékoli kategorii územní ochrany – se výrazně liší a jsou prakticky nekompatibilní (viz dopisy AOPK ČR č. j. 13246/SOPK/18 a 15036/SOPK/18 obsahující souhrnnou zprávu z jednání k péči o lesy a upřesnění problematiky péče o lesní porosty v oblasti Soutoku, a rovněž viz stanovisko AOPK ČR č. j. 03041/SOPK/19 k aktualizovanému návrhu připomínek LČR, s. p., k opatřením v oblasti Soutoku). Lze předpokládat, že dle představ předkladatele návrhu by zůstal víceméně zachován stávající způsob hospodaření na území obou EVL, tedy aktuálně v režimu základní ochrany (tzn. velikost holosečných obnovních prvků 2 ha na výjimku z lesního zákona, ponechávání výstavků v průměrném počtu max. 10 na hektar, povrchová příprava plochy před zalesněním atd.). LČR za celou dlouhou dobu jednání nepředložily žádný koncepční návrh, jakým způsobem (jakými managementovými – lesohospodářskými opatřeními) zajistit účinnou ochranu biodiverzity v oblasti Soutoku; veškeré dosavadní debaty se vedou kolem tvrzení, že stávající způsob je pro ochranu všech chráněných přírodních fenoménů dostatečný, ačkoli výsledky odborných studií z různých oborů prokazují naprostý opak.

Z výše uvedených důvodů proto AOPK ČR doporučuje návrh LČR odmítnout, protože by nezajistil dostatečnou ochranu předmětů ochrany EVL ani dalších významných přírodních fenoménů.

Příklady lokalit, které chybí v novém návrhu LČR (nejde pochopitelně o úplný výčet):

- Pohansko – Černá jezera – louky (solitérní duby s entomofaunou, modrásek bahenní, pijavka lékařská, koryši...)
- Nadále chybí i větší část Lánských luk (např. celá část východně od inundační hráze)
- Porosty v okolí stávající NPR Cahnov-Soutok (původně navržené k jejímu rozšíření a nyní dle návrhu AOPK ČR součást NPR Lanžhotské pralesy), včetně významného hnízdiště a nocoviště dravců Zaječí jezero (oddělení 857)
- Staré porosty v lokalitě Pěkná lípa (nepochopitelně navržen jako samostatná NPP porost 855H8, tedy ve věkovém stupni 71-80 let, nikoli však už navazující porosty 855G17/8, 855F17a/8a a 855F17b/18b, tedy porosty cca 170leté, významná lokalita entomofauny – tesařík obrovský, drsnorohý i alpský, krasec dubový...)
- Porosty v oblasti soutoku Moravy a Dyje severně od Cahnovské cesty (tj. oddělení 867)
- (k rozsahu lesů v návrhu AOPK ČR NPP Soutok viz text výše)

Použitá literatura a zdroje

lesák rumělkový

- Čížek L. et al. 2015: Management populací evropsky významných druhů hmyzu v České republice: Lesák rumělkový (*Cucujus cinnaberinus*). Certifikovaná metodika
- Bussler H. 2002: Untersuchungen zur Faunistik und Ökologie von *Cucujus cinnaberinus* (Scop., 1793) in Bayern (Coleoptera: Cucujidae). *Nachr. Bayer. Entomol.* 51: 42–60.
- Horák, J., Vavrova, E. & Chobot, K. (2010): Habitat preferences influencing populations, distribution and conservation of the endangered saproxylic beetle *Cucujus cinnaberinus* (Coleoptera: Cucujidae) at the landscape level. - *Eur. J. Entomol.* 2010, 107(1): 81–88
- Horák, J.; Chobot, K. (2011): Phenology and notes on the behaviour of *Cucujus cinnaberinus*: points for understanding the conservation of the saproxylic beetle. In: *North-Western Journal of Zoology.* 7(2): 352–355.
- Hauck, D., Konvička, O., Čížek, L., Miklín, J., Foltan, P., Okrouhlík, J., 2015: Mapa výskytu lesáka rumělkového, kovařika fialového, roháče obecného a rýhovce pralesního v evropsky významných lokalitách Niva Dyje a Soutok-Podluží. TA ČR a BC AV ČR, České Budějovice.

tesařík obrovský

- Čížek L. et al. 2015: Management populací evropsky významných druhů hmyzu v České republice: Tesařík obrovský (*Cerambyx cerdo*). Certifikovaná metodika
- Albert J, Plátek M, Cizek L (2012) Vertical stratification and microhabitat selection by the Great Capricorn Beetle (*Cerambyx cerdo*) (Coleoptera: Cerambycidae) in open-grown, veteran oaks. *Eur J Entomol* 109: 553–559.
- Buse J, Schroder T, Assmann B (2007) Modelling habitat and spatial distribution of an endangered longhorn beetle - A case study for saproxylic insect conservation. *BiolConserv* 137: 372–381.
- Čížek L, Hauck D (2008) Extinkční dluh v našich lesích: Fauna starých stromů na Břeclavsku. *Lesnická Práce* 6: 19-21.
- Miklín J, Cizek L (2014) Erasing a European biodiversity hot-spot: Open woodlands, veteran trees and mature forests succumb to forestry intensification, succession, and logging in a UNESCO Biosphere Reserve. *J Nat Conserv* 22: 35–41.
- Hauck, D., Konvička, O., Čížek, L., Miklín, J., Foltan, P., Okrouhlík, J., 2015: Mapa výskytu tesaříka obrovského (*Cerambyx cerdo*) v evropsky významných lokalitách Niva Dyje a Soutok-Podluží. TA ČR a BC AV ČR, České Budějovice.

páchník hnědý

- Čížek L. et al. 2015: Management populací evropsky významných druhů hmyzu v České republice: Páchník hnědý (*Osmoderma barnabita*). Certifikovaná metodika
- Vignon V. (2006) *Le pique-prune – histoire d'une sauvegarde*. Nohanent: O.G.E. – Cofiroute, Catiche Productions. 32 p.
- Rackham O. (1998) *Savanna in Europe*. In: Kirby K.J., Watkins C. (eds.) *The Ecological History of European Forests*. CAB International, Wallingford, UK, pp 1-24.
- Čížek L. & Hauck D. (2008) Extinkční dluh v našich lesích: fauna starých stromů na Břeclavsku. *Lesnická práce* 87, 403-405.
- Hauck, D., Konvička, O., Čížek, L., Miklín, J., Foltan, P., Okrouhlík, J., 2015: Mapa výskytu páchníka hnědého (*Osmoderma barnabita*) a potenciálně vhodných stromů s dutinami v evropsky významných lokalitách Niva Dyje a Soutok-Podluží. TA ČR a BC AV ČR, České Budějovice.

roháč obecný

- Čížek L. et al. 2015: Management populací evropsky významných druhů hmyzu v České republice: Roháč obecný (*Lucanus cervus*). Certifikovaná metodika
- Tochtermann, E. (1992): Das "Spessartmodell" heute, Neue biologische Fakten und Problematik der Hirschkäferförderung. - *Allgemeine Forstzeitschrift*, 47. Jahrgang, 6, p. 308-311
- Thomaes A., Kervyn T., Beck O. & Cammaerts R. 2008: Distribution of *Lucanus cervus* (Coleoptera: Lucanidae) in Belgium: surviving in a changing landscape. *La Terre et la Vie Revue d'Ecologie* 34
- Harvey D. J., Gange A. C., Hawes C. J., Rink M. 2011a: Bionomics and distribution of the stag beetle, *Lucanus cervus* (L.) Gross Europe. *Insect Conservation and Diversity* 4: 23-28
- Hauck, D., Konvička, O., Čížek, L., Miklín, J., Foltan, P., Okrouhlík, J., 2015: Mapa výskytu lesáka rumělkového, kovařika fialového, roháče obecného a rýhovce pralesního v evropsky významných lokalitách Niva Dyje a Soutok-Podluží. TA ČR a BC AV ČR, České Budějovice.

tesařík alpský

- Čížek L. et al. 2015: Management populací evropsky významných druhů hmyzu v České republice: Tesařík alpský (*Rosalia alpina*). Certifikovaná metodika
- Čížek, L., Schlaghamerský, J., Bořucký J., Hauck D. & Helešic J., 2009. Range expansion of an endangered beetle: Alpine Longhorn *Rosalia alpina* (Coleoptera: Cerambycidae) spreads to the lowlands of Central Europe. *Entomologica Fennica.* 20: 200–206.
- Drag, L., et al. 2012: Tesařík alpský a jeho výskyt v ČR. *Živa* 60 (5): 247-250.
- Šebek P., Altman J., Plátek M., Čížek L. (2013) Is active management the key to the conservation of saproxylic biodiversity? Pollarding promotes the formation of tree hollows. *PLoS ONE* 8: e60456.

Hauck, D., Konvička, O., Čížek, L., Miklín, J., Foltan, P., Okrouhlík, J., 2015: Mapa výskytu tesaříka alpského (*Rosalia alpina*) v evropsky významných lokalitách Niva Dyje a Soutok-Podluží. TA ČR a BC AV ČR, České Budějovice.

krasec dubový

Hauck, D., Konvička, O., Čížek, L., Miklín, J., Foltan, P., Okrouhlík, J., 2015: Mapa výskytu krasce dubového (*Eurythyrea quercus*) v evropsky významných lokalitách Niva Dyje a Soutok-Podluží. TA ČR a BC AV ČR, České Budějovice.

Další literatura k problematice ochrany saproxylického hmyzu:

Kráska A. (2014): Ochrana saproxylického hmyzu a opatření na jeho podporu. Metodika AOPK ČR.

Vodka Š, Konvička M. & Čížek L., 2009: Habitat preferences of oak-feeding xylophagous beetles in a temperate woodland: implications for forest history and management. *Journal of Insect Conservation* 13: 553–562

Marhoul P.; Turoňová D. (eds.) (2008). *Zásady managementu stanovišť druhů v evropsky významných lokalitách soustavy Natura 2000: Metodika AOPK ČR*. 1. vyd. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. 163 s. ISBN 978-80-87051-38-2.

Hauck D. & Čížek L. (2008): Výskyt kriticky ohrožených krasců *Eurythyrea quercus* na dubech a *Ovalisia mirifica*, *Anthaxia deaurata*, *A. hackeri* a *A. tuerki* na jilmech v EVL Niva Dyje a EVL Soutok-Podluží. *Studie pro AOPK ČR*, 27 pp.

Čížek L. & Hauck D. (2008): Extinkční dluh v našich lesích - Fauna starých stromů na Břeclavsku. *Lesnická práce* 87 (6): 19-21

Vodka S, Konvička M, Cizek L (2009) Habitat preferences of oak-feeding xylophagous beetles in a temperate woodland: implications for forest history and management. *J Insect Conserv* doi:10.1007/s10841-008-9202-1

Sebek P, Altman J, Plátek M, Cizek L (2013) Is Active Management the Key to the Conservation of Saproxylic Biodiversity? Pollarding Promotes the Formation of Tree Hollows. *PLoS ONE* 8(3): e60456. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0060456>

Cizek L, Vodka S. (2013): The effects of edge-interior and understory-canopy gradients on the distribution of saproxylic beetles in a temperate lowland forest, *Forest Ecology and Management*, 304 (2013), pp. 33-41

Miklín, J., & Čížek, L. (2014). Erasing a European biodiversity hot-spot: Open woodlands, veteran trees and mature forests succumb to forestry intensification, logging, and succession in a UNESCO Biosphere Reserve. *Journal for Nature Conservation*, 22, 35–41. doi:10.1016/j.jnc.2013.08.002

Čížek, L., Roleček, J., & Danihelka, J. (2007). Celoplošná příprava půdy v lesích a její důsledky pro biodiverzitu [Total-area soil treatment in forests and its consequences for biodiversity]. *Živa*, 6, 266–268. Retrieved February 25, 2015

Cizek, L., Schlaghamerský, J., Bořucký, J., Hauck, D., & Helešic, J. (2009). Range expansion of an endangered beetle: Alpine Longhorn *Rosalia alpina* (Coleoptera: Cerambycidae) spreads to the lowlands of Central Europe. *Entomologica Fennica*, 20(3), 200-206.

Hauck, D. Brouci starých solitérních stromů v oblasti lužních lesů na Břeclavsku.

Vrška et al. 2016. Metodika hodnocení přirozenosti lesů v ČR - návrh k diskusi. Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i.

Nálezová databáze ochrany přírody, AOPK ČR

Aktualizovaná vrstva mapování biotopů, AOPK ČR